

МБДОУ ЦРР д/с «Кыымчаан»

Тулалыыр эйгэбэ аһаҕас дьарык конспега

Темата: “Тыал көстүбэт күүс”

Улахан бөлөх.

Иитээччи Неймохова В.М.

2022 с.

Сыала: Оџо тыал туһунан өйдөбүлүн чинэтии, киһи олоџор тыал суолтатын билиһиннэри.

Задачалар:

- Айылбаба, айылба көстүүлэригэр интэриэһи тарды
- Айылба көстүүтэ киһи олоџор арааһынай дьайыыны онорорун туһунан билиһиннэри
- Аудиозапись нөнгүө тыал тыаһа уларыһарын, истэн быһаара үөрэтии
-

Дьарык иннинэ оџолору кытта үлэ: Экскурсия кэмигэр тыалы кэтээн көрүү.

Туттуллар матырыһааллар:

Икки улахан обруч, икки тыал ойуута, тыал тыаһын аудиозапиһа, дидактической оонньуу “туһалаах-буортулаах” (карточка набора), соломка трубкалар, гуашь, ватманнар, ыстакааннар, уулаах таас, клеенка, парустааах кораблик, веердэр, проектор, презентация “аныгы былыргы хараабыллар”.

Дьарык хаамыыта.

Оџолор залга музыканан хааман киирэллэр, олоролор.

Иитээччи: Оџолоор, таабырынна таайын эрэ!

Кыната суох көтөр,

Саната суох иһиирэр,

Киһиэхэ көстүбэт,

Ханна баџарар тийэр баар үһү?

Оџолор: тыал!

Иитээччи: тоџо тыалы көстүбэт дииллэрий?

Оџолор: тыалы сатаан көрбөккүн, (эппиэттииллэр)

Иитээччи: тыал хайдах буоларый?

Оџолор: тыал күүстээх, намырыын, тымныы уо.д.а

Иитээччи тыал таһырдыа үрэ турарын хантан көрөн билэбит?

Оџолор мас хамсырын көрөбүт, оһохтор буруолара хамсыр буоллаџына тыал үрэр.

Иитээччи чэ эрэ, оџолоор! Түннүккэ баран көрүөххэ, тыал үрэр дуу суох дуу?

Оболордуун ырыты, кэтээн көрүү буолар.

Иитээччи тыал тугу сатыыра буолуой?

Оболор иһиирэр, мастары хамсатар, ууну хамсатар уо.д.а.

Иитээччи тыал элбэх дьыаланы сатаан онорор, үчүгэйи да, куһаҕаны даҕаны. Тыалы хараххынан сатаан көрбөккүн. Ол гынан баран былбыр былбыр биир худуоһунньук ололбут, кини аптаах ачыкылаах эбит. Бу ачыкытынан кини киһи хараҕар көстүбэти барытын көрөр эбит. Биирдэ худуоһуонньук тыалы уруһуйдуон баҕарбыт. Кини маннык ойуулары онорон таһаарбыт. (иитээччи икки тыал портретын таһаарар). Көрүн эрэ, ханнык хартыынатыгар тыал үчүгэй дьыаланы онорбутуй, ханныгар куһаҕаны онорбутуй?

Оболор көрөн талаллар үтүө санаалаах тыал уонна куһаҕан санаалаах тыал диэн араараллар.

Иитээччи икки обруһу ылар уонна иккиэннэригэр ойуулары арааран уулар.

Иитээччи миэхэ ойуулар бааллар мань куһаҕан тыал, үчүгэй тыал диэн арааран ууруохха наада.

Оонньуу “Үчүгэй тыал, куһаҕан тыал”

Оболор икки оҕону ыгырабын. Биир оҕо үчүгэй санаалах тыал ойууларын талар, биир оҕо куһаҕан санаалааҕы талар, атын оболор төһө сөпкө онорбуттары ырыталлар.

Иитээччи Маладыастар барытын сөпкө толордугут! Миэхэ аптаах палочкалаахпын. Кини эһигини туохха баҕарар аптыан сөп! Төгүрүччү турдубут эрэ!

Аптаах, аптаах палочка оболору мас онор эрэ!

Оболор, иитээччи “Мас” имитационнай оонньуу

биһи атахтарбыт- силистэр!

Биһи систэрбит- умнастар!

Биһи илиилэрбит - лабаалар!

Тарбахтарбыт – сэбирдэхтэр

.Музыка тыаһыыр.

Иитээччи кыра тыалчаан үрэр, сэбирдэхтэр хамсаатылар (оболор тарбахтарын хамсаталлар) тыалбыт күүһүрэн эрэр (илии киистэлэрэ хамсыыллар) . Өссө тыалбыт кыһырма, күүскэ күүскэ үрдэ (оболор илиилэрин хамсаталлар уҥа-ханас төнкөйөллөр).

Күммүт тыкта тыалбыт намыраата мастар тыалтан хамсаан бүтэн сынньаналлар. (палочканан хамсатар) мастарбыт оболор буолуннар!

Оболор миэстэлэригэр ололор.

Иитээччи: тыал диэн туох эбитий?

Оболор: салгын хамсааһына.

Иитээччи киһи бэйэтэ тыал оноруо дуо?

Оболор онорор илиинэн сапсыннахха, бэйэ бэйэбэ үрүстэххэ уо.д.а

Иитээччи оболорго веердэри түнгэтэр.

Иитээччи: чэпчэки тыал биһини сөрүүкэтэр, (вееринэн сапсыналлар) былбыр былбыр баай кыргыттар маннык вееринэн сөрүүкэтинэллэр этэ. Баалларга, театрдарга веердээх сылдыаллар эбит, сөрүүкэтинэн маннык сапсыналлар этэ. Оттон билигин веери биһиги ханна да илдьэ сылдыбаппыт дии, кинини электрической туох солбуйбута буолуой?

Оболор вентилятор, кондиционер!

Иитээччи маладьыастар билигин хас тэрилтэ аайы кондиционер баар, билигин кыракый муорабытыгар барыахха эрэ!

Остуолга турар таастаах ууга кэлэллэр.

Иитээччи билигин муорабыт хайдах турарый оболоор!

Оболор: чуумпутук

Иитээччи: тобо?

Оболор: муораба долгун суох, уу хамсаабат.

Иитээччи: хайдах долгуннаах гына оноробут?

Оболор: ууну үрүүххэ наада.

Ууну үрэллэр, уу хамсыыр.

Иитээччи: тыал ууну хамсатар дуо?

Оболор: хамсатар

Иитээччи ууга кыра кораблигы ыытар. Кораблик турар- хамсаабат.

Иитээччи: тобо биһи хараабылбыт турара буолуой?

Оболор: тыала суох ол иһин

Оболор ууну үрэллэр. Кораблик устар.

Иитээччи Парус- тыалы хаайар. Паруһу тыал үрдэбинэ, кораблик хамсаан устан барар. Паруһу былбыр былбыр айбыттар эбит. (слайд былбыргы хараабыллар көстөллөр). Билинни курдук мотуордар айылла иликтэринэ, муоранан парустаах хараабыллар усталлар, таһаҕас тиэйэллэр эбит.

Ол гынан баран тыал наһаа күүһүрдэбинэ муораба шторм түстэбинэ, кораблик хайыыра буолуой?

Оболор: тимирэр.

Иитээччи: ол иһин былбыр парустаах хараабылынан хорсун хоодуот, күүстээх дьон усталлар эбит. Билигин парус спорт, күрэхтэһии биир көрүнэ буолан турар. Оттон билигин муоранан, өрүһүнэн мотуордаах, улахан мээнэ тимирбэт хараабыллар усталлар. Кинилэр айанныылыгар тыал наадата суох. (аныгы хараабыллар слайдалара көстөр) оболору кытта ырыталаһы буолар.

Эмискэ тыал тыаһа иһиллэр.

Иитээччи: истин эрэ туох эрэ тыаһыыр! Арааһа тыалбыт кини туһунан кэпсэтэрбитин истэн кыттыһар буолла быһыылаах! Истин эрэ күүскэ үрэр дуу эбэтэр намчытык дуу? Арай оҕолоор, эниги тыал буолун хайдах үрүөххүт этэй? Остуоруйаҕа баар худуохунньук буолуохха уонна аптаах ачыкы кэтэн тыалы уруһуйдаан көрүөххэ эрэ!

Оҕолор тыалы уруһуйдуулар трубкааттан кырааска үрэллэр. Уонна ол ойууларын ырыталлар.

Иитээччи: Оҕолоор, харахпытын симиэххэ эрэ! Тыал тыаһын истиэххэ!

Оҕолор харахтарын аспыттарыгар иннилэригэр сундуук турар.

Иитээччи: ким кэлэ сылдыбыт буоллаҕай?

Оҕолор : тыал быһыылаах..

Иитээччи:иһигэр туох эрэ баар ээ! Көрүөххэ эрэ! Хайаа свистулькалары хаалларбыт дии. Мин тыаспын үтүктэн иһиирдиннэр диэбит быһыылаах.

Оҕолорго свистулькалары бэлэхтиир.

Иитээччи: оҕолоор, бүгүн биһиги айылҕа ханнык көстүүтүн туһунан кэпсэтибит, тугу гынныбыт?

Оҕолор: тыал туһунан кэпсэтибит, куһаҕан –үчүгэй тыал оонньоотубут, тыалы иһиллээтибит, уруһуйдаатыбыт.

Иитээччи: Маладьыастар бүгүн биһи тыал туһунан элбэҕи биллибит, !(саамай үчүгэйдик кыттыбыт оҕолору бэлиэтиир, хайгыыр) бары актыбынайдык кыттынныгыт маладьыастар!

